

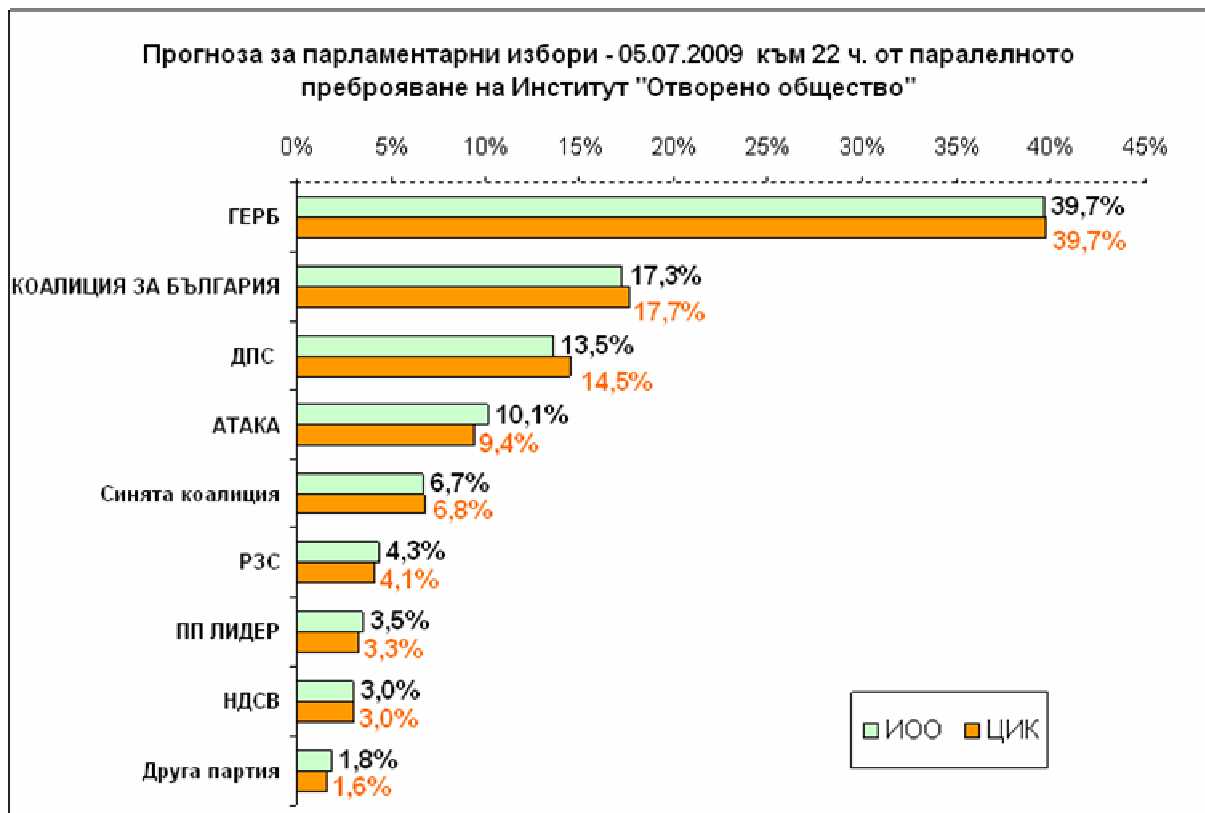
Резултати от наблюдението на изборния ден – парламентарни избори 2009

д-р Алексей Пампоров, Институт “Отворено общество” - София

По поръчка на Асоциация “Прозрачност без граници” социологическият екип и анкетьорската мрежа на Институт “Отворено общество” – София проведеха наблюдение на изборния ден – 5 юли 2009 г. Наблюдението е реализирано на базата на национално представителна извадка в 133 секции. Извадката е двустепенно стратифицирана по области и местоживееене (град-село).

В рамките на наблюдението са обхванати 51 952 души, които са упражнили правото си на глас. Съгласно избирателните списъци, избирателната активност в този случай е 59,9%. Съпоставено с данните за избирателната активност от ЦИК (60,2%), трябва да се отбележи, че резултатите от наблюдението биха опровергали една евентуална хипотеза за “фантоми”, които са дописвани вторично след края на изборния ден.

Възможната хипотеза за подмяна на секционните протоколи по пътя от “СИК” към “РИК” или от “РИК” към “ЦИК” също може да бъде отхвърлена. Резултатите от паралелното преброяване, обявени от екипа на Институт “Отворено общество” в 22 ч. на 5 юли 2009 година, почти напълно съвпадат с окончателните резултати, обявени от ЦИК. Там където има разлики, те са далеч под стандартната статистическа грешка.

В наблюдаваните от екипа секции са регистрирани 126 нарушения на изборния процес, извършени в 50 секции, т.е. нарушения има в 37,3% от секциите. Съгласно вида си, нарушенията се разпределят както следва:

Организационни нарушения в изборния ден	47,2 %
Незаконна реклама и агитация в изборния ден	18,9 %
Купуване на гласове	3,9 %
Други форми на контролиран вот	29,9 %

Най-често срещаното наблюдение е закъснение или неявяване на председател, секретар или член/членове на изборна секция (25,2%), което в някои случаи е довело до забавяне при отварянето на секцията или до отваряне на секцията при липса на кворум в СИК. От другите форми на контролиран вот, най-често срещаното нарушение е присъствието на повече от 2 застъпници за дадена партия – 35,5% от всички нарушения от този вид. Сигнали за купуване на гласове има само в 4 секции, като в една от тях са регистрирани опити от две различни партии.

Ако се разгледат нарушенията по региони, прави впечатление, че относителният дял на нарушенията в Югозападния район на планиране (44,1%) е значително по-висок, отколкото е дялът на секциите в извадката – т.е. може да се твърди, че се наблюдава концентрация на изборните нарушения в Югозападна България. В Северозападна и Северна централна България се наблюдава точно обратният феномен – значително по-малък дял на нарушенията, отколкото е дялът на секциите.

Район на планиране	Дял на секциите в извадката	Дял на нарушенията
СЗРП	12,0 %	5,5 %
СЦРП	14,3 %	6,3 %
СИРП	15,8 %	11,0 %
ЮЗРП	26,3 %	44,1 %
ЮЦРП	18,8 %	19,7 %
ЮИРП	12,8 %	13,4 %

Нарушенията се наблюдават по-скоро в градовете, отколкото в селата. В 68,9% от секциите в селата и в 59,1% от секциите в градовете не е регистрирано нито едно нарушение. Важно е да се направи уточнение, обаче, че нарушенията в градовете са повече, но са “по-дребни” (закъснение на член на секцията), докато нарушенията в селата са по-малко, но могат да окажат по-значимо влияние върху изборния процес (например започване на изборния ден с незапечатана урна – с. Гурково).

Освен районът на планиране и типът на населеното място, значение за наличието на нарушения има и големината на секцията. Ако наблюдаваните секции бъдат разделени на квартали, веднага изпъква фактът, че в най-малките секции има най-малко нарушения. В 78,8% от секциите с брой на избирателите от 135 до 520 души няма нарушения. Делът на нарушенията в останалите три групи секции е сходен. Трябва да се отбележи, че в секциите с брой на избирателите от 701 до 847 делът на секциите с нарушения е по-малък, но средният брой на нарушенията в секциите, където има такива, е по-висок, отколкото в останалите групи секции.

Брой на избирателите в секция	Няма нарушения	Има поне едно нарушение	Среден брой на нарушенията в секция
135-520	78,8%	21,2%	2.3
521-700	54,5%	45,5%	2.5
701-847	61,8%	38,2%	2.9
848-1361	54,5%	45,5%	2.4

Зад привидно сходните данни за средния брой на нарушенията в секция обаче стоят различни по вид нарушения. В секциите, където броят на избирателите е от 848 до 1361, една трета от нарушенията се дължат на закъснение или неявяване член/членове на изборната секция. Делът на закъсненията в най-малките секции е 25%, като другият съществен дял са другите дребни организационни нарушения (19%). За разлика от най-малките и най-големите секции, в секциите с размер от 521 до 700 и от 701 до 847 избиратели, след закъсненията на СИК (съответно 21,6% и 19%), следващото по значимост място заемат другите форми на контролиран вот (съответно 19% и 16%).

В 64,6% от случаите на регистрирани от наблюдателите нарушения, нарушението е от такъв характер, че не може да се определи в полза на коя партия е извършено. В този случай е важно да се подчертае, че голяма част от нарушенията са непреднамерени и се дължат на административната некомпетентност на СИК (непознаване на закона) или на пренебрегване на законовите процедури, с цел да се съкрати времето за гласуване на един избирател и обработката на изборните резултати. Де факто са извършени нарушения в полза на почти всички политически партии.

При различните партии се наблюдава райониране на нарушенията. Нарушенията в полза на ДПС са съсредоточени в Североизточна и в Южна централна България и са свързани с различни форми на контролиран вот. Нарушенията в полза на Лидер са съсредоточени в източна България (СИРП и ЮИРП) и в Югозападния район на планиране и са свързани с различни форми на контролиран вот. Нарушенията в полза на Коалиция за България са съсредоточени в Югозападния и Северозападния район на планиране и са свързани преди всичко с агитация в изборния ден. Нарушенията в полза на ГЕРБ са съсредоточени в Югозападния и Южния централен район на планиране и са свързани преди всичко с присъствие на по-голям брой застъпници и агитация в изборния ден. Броят на нарушенията за останалите партии е твърде малък, за да може да се направи релевантен анализ.

ОБОБЩЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Нарушения в изборния ден се наблюдават в значим дял от секциите в страната. Въпреки това, става дума по-скоро за дребни процедурни и организационни нарушения. При почти две трети от нарушенията дори не може да се каже дали са извършени в нечия полза.

Като относителни дялове, опитите да бъде купен гласът на избирателите съвпада с предизборните социологически проучвания на Институт “Отворено общество” – София за готовността на избирателите да продадат своя глас и да гласуват за дадената политическа сила.

Опитите да се купи или контролира вот на избирателите са съсредоточени предимно в средните по размер избирателни секции – с приблизителен размер от 500 до 900 души. При малките секции това може да се обясни с факта, че купуването на гласове в тях изисква голям организационен ресурс, а носи твърде малко гласове в общия сбор. При големите секции може да се обясни с факта, че също изисква по-голям организационен и финансов ресурс, без да има гаранция за обхват на всички гласоподаватели в конкретната секция.

Няма подмяна на протоколите с дописване на “фантоми” и “мъртви души” след края на изборния ден, нито подмяна на секционните протоколи и резултати по пътя между СИК и РИК, или РИК и СИК.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Секции, в които са регистрирани опити за купуване на избирателни гласове:

- Секция № 26 – 25 МИР София (Община Илинден)
- Секция № 28 – 23 МИР София (Студентски град, секция за хора с увреждания)
- Секция № 57 Димитровград
- с. Люблен (Търговище)

Секции с най-много нарушения:

Секция № 28, 23 МИР (Студентски град, секция за хора с увреждания):

- Допускане на лица в нетрезво състояние да гласува
- Непосредствено преди броенето на гласовете е дописан застъпник на партия, който да присъства (Лидер)
- На хората с увреждания не са им искани удостоверения от ТЕЛК
- Лице гласува с международен паспорт
- Раздаване на храна срещу гласуване (ГЕРБ)
- Застъпник раздава галони с вода (Лидер)
- Липса на застъпници от някои парламентарни партии
- Председателката помага на избирателите при сгъването на бюлетините преди второто подпечатване

Секция № 103, Бургас:

- повече от 2 наблюдатели в секцията (Лидер)
- заплахи от адвокат към председателя на комисията
- надписи върху баджовете
- бюлетина не е подпечатана, а в следствие е анулирана
- член на комисията показва как да отбелязва върху бюлетината
- присъствие на униформен полицаи в секцията
- членове на комисията говорят по телефона по време на преброяването
- конфликт между комисията и представител на Лидер – заплахи за физическа саморазправа
- наблюдател участва в подреждането на бюлетините по време на броенето
- повече от 2 наблюдатели в секцията (НДСВ)

СИК в с. Люблен (Търговище):

- Кметът седи около секцията и подканва по телефона да се гласува
- Кметът обещава да плати пътни разходи
- Предварително подпечатване на бюлетините
- Проверяват в списък дали дадено лице е гласувало
- Плакати на политически партии в близост до СИК

СИК № 57, Димитровград:

- Кметът на Димитровград не допуска независим наблюдател в СИК
- Неявяване на 4 човека от комисията
- Застъпници агитират в близост до секцията
- Обявяване на готовност за продаване на гласове
- Групово гласуване на лица, които не са близки или роднини

СИК № 48, Красно село, 23 МИР:

- минерална вода с етикет БСП
- председателят не се явява и се забавя отварянето с 30 мин.
- член на комисията споменава имена на политически лидери
- изнасяне на избирателния списък извън секцията (Синята коалиция)
- отказ за вписване на лице с редовно зелено удостоверение